

ΗΜΕΡΙΔΑ

«Η συμβολή της ΚΑΛΟ στην προώθηση δράσεων Ενεργητικής Ένταξης ευάλωτων ομάδων: υποδείγματα αντιπροσωπευτικών πρωτοβουλιών στη Δυτική Αθήνα»

Περιστέρι, 28 Νοεμβρίου 2023

“Το υπόδειγμα της ενεργητικής ένταξης ευάλωτων ομάδων ως εργαλείο τοπικής κοινωνικής ανάπτυξης”

Γαβριήλ Αμίτσης

Καθηγητής Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλειας - Διευθυντής Ερευνητικού
Εργαστηρίου Κοινωνικής Διοίκησης ΠΑ.Δ.Α.

Η διάρθρωση της Εισήγησης

- Η οριοθέτηση του Μοντέλου της Ενεργητικής Ένταξης στην Ευρωπαϊκή Περιφέρεια
- Διδάγματα εφαρμογής του Μοντέλου από τους ΟΤΑ της Ευρωπαϊκής Περιφέρειας
- Ένα βαρυσήμαντο μήνυμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Η συζήτηση περί Ενεργητικής Ένταξης στην Ευρωπαϊκή Περιφέρεια εγκαινιάσθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 2000 με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ανακοίνωση της Επιτροπής «*Να οικοδομήσουμε μια Ευρώπη χωρίς αποκλεισμούς*», COM (2000)79/1.3.2000) και υιοθετήθηκε από τις χώρες του Κεντροευρωπαϊκού μοντέλου, με κύριο εκφραστή τη Γαλλία και βασικό κείμενο αναφοράς την *Πράσινη Βίβλο προς ένα Εισόδημα Ενεργητικής Αλληλεγγύης* του 2008.

Στο επίπεδο της ΕΕ, κατοχυρώθηκε θεσμικά με τη Σύσταση της Επιτροπής της 3ης Οκτωβρίου 2008 σχετικά με την ενεργητική ένταξη των ατόμων που είναι αποκλεισμένα από την αγορά εργασίας (2008/867/ΕΚ)

ΤΟ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

Το μοντέλο αντανακλά τη συλλογική ευθύνη κάλυψης κοινωνικών αναγκών που θέτουν σε κίνδυνο την ανθρώπινη υπόσταση και προσβάλλουν την αξιοπρέπεια του ατόμου. Εδώ, οι κίνδυνοι της φτώχειας και του αποκλεισμού προσεγγίζονται και σηματοδοτούνται όχι ως «ιδιωτική ευθύνη» του ατόμου, αλλά ως αποτέλεσμα διαρθρωτικών στρεβλώσεων, εφόσον είτε παρατηρούνται διάφορες μορφές διάκρισης, είτε η κατάτμηση των αγορών εξαιτίας της οικονομικής ύφεσης δεν επιτρέπει την πρόσβαση τμήματος του πληθυσμού σε αυτές είτε τα δημόσια αγαθά και υπηρεσίες δεν έχουν στην πράξη καθολική εμβέλεια

ΟΙ ΑΞΙΟΝΕΣ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

Το μοντέλο συμπληρώνει τις παραδοσιακές επιδοματικές πολιτικές καταπολέμησης της φτώχειας, επιδιώκοντας τρεις θεμελιώδεις προτεραιότητες:

- α) **στήριξη του εισοδήματος** για να διασφαλίζεται αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων χωρίς επαρκείς πόρους
- β) **σύνδεση με την αγορά εργασίας** μέσω μέτρων προώθησης στην απασχόληση
- γ) **βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης σε υπηρεσίες**, ώστε να είναι δυνατή η παροχή συμβουλών, υγειονομικής περίθαλψης, φροντίδας παιδιών, ψυχολογικής και κοινωνικής αποκατάστασης σε ανθρώπους που έχουν ιδιαίτερη ανάγκη από τέτοιου είδους υπηρεσίες και δεν έχουν τα μέσα ή τη γνώση να ωφεληθούν από αυτές

ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

- ▶ Σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας
- ▶ Προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων
- ▶ Προαγωγή της ισότητας των φύλων και των ίσων ευκαιριών
- ▶ Εξατομίκευση αναγκών των ευπαθών ομάδων
- ▶ Διαγενεακή αλληλεγγύη
- ▶ Καταπολέμηση των περιφερειακών / χωρικών ανισοτήτων

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

Το μοντέλο δεν περιορίζεται στην παθητική υποστήριξη των ευάλωτων ατόμων (μονοδιάστατη χορήγηση επιδομάτων εφ' όρου ζωής) αλλά προωθεί πολυδιάστατες παρεμβάσεις μέσω *ενεργητικών μέτρων*, τα οποία θα ενισχύσουν ουσιαστικά τους ενδιαφερόμενους να αντιμετωπίσουν καταστάσεις ανάγκης και να επαναφέρουν την ζωή τους σε φυσιολογικό ρυθμό.

Για τους επωφελούμενους, μάλιστα, που είναι ικανοί και διαθέσιμοι προς εργασία, ο κίνδυνος εξάρτησης αμβλύνεται μέσω της σταδιακής επανένταξης στην αγορά εργασίας, ενώ για τους υπόλοιπους (παιδιά, ηλικιωμένοι, ανάπηροι, μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός) υιοθετούνται μέτρα ορθολογικής διασύνδεσής τους με φορείς φροντίδας.

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

Ενιαία προσέγγιση - συνδυασμός μέτρων και από τους τρεις πυλώνες σύμφωνα με τεκμηριωμένες πολιτικές πρωτοβουλίες (evidence based policies)

Θεσμικός και πολιτικός συντονισμός των δημόσιων φορέων υλοποίησης (εθνικές κεντρικές διοικήσεις, οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης)

Ενεργός συμμετοχή των βασικών ενδιαφερομένων μερών (ωφελοούμενοι, κοινωνικοί εταίροι, επιχειρήσεις, φορείς κοινωνικής οικονομίας, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, κλπ.)

ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

- 1) Συστήματα Γενικού Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος
- 2) Συστήματα Ενεργητικών Πολιτικών Απασχόλησης
- 3) Συστήματα Υγείας
- 4) Συστήματα Κοινωνικής Φροντίδας
- 5) Συστήματα Κοινωνικής Στέγασης
- 6) Οικοσυστήματα Κοινωνικής Οικονομίας και Καινοτομίας
- 7) Συστήματα Διαχείρισης Μεταναστευτικών Ροών και Ασύλου

ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΤΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Ευρωπαϊκής Περιφέρειας αντιμετωπίζουν μια σειρά κοινών προκλήσεων βιωσιμότητας και κοινωνικής συνοχής:

- ❑ τις έντονες περιφερειακές ανισότητες
- ❑ τις κοινωνικές επιπτώσεις της κρίσης του COVID-19
- ❑ τη δημογραφική γήρανση
- ❑ την διαχείριση των μεταναστευτικών ροών
- ❑ τις κλιματικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις
- ❑ την ψηφιακή επανάσταση και τις ταχείες τεχνολογικές αλλαγές.

Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Ευρωπαϊκής Περιφέρειας δεν υιοθετούν κοινά θεσμικά, οργανωτικά και χρηματοδοτικά υποδείγματα ενεργητικής ένταξης ευπαθών ομάδων, καθώς επηρεάζονται σε σημαντική έκταση από ένα σύνθετο πλέγμα αλληλοεξαρτώμενων κριτηρίων που περιλαμβάνουν το ρυθμιστικό πλαίσιο των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ένταξης, τις σχέσεις των ΟΤΑ με την κεντρική διοίκηση (αρμοδιότητες), την τυπολογία των ομάδων στόχου και τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία

ΒΑΣΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ 1

Τα υποδείγματα ενεργητικής ένταξης λειτουργούν πιο αποτελεσματικά όταν οι βασικοί τους άξονες προσαρμόζονται στα χαρακτηριστικά της περιοχής αναφοράς (κοινωνικοοικονομικό προφίλ πληθυσμού, ιδιαιτερότητες ως προς την γεωγραφία και την αστική ανάπτυξη, προφίλ τοπικής αγοράς εργασίας κλπ.). Υπό αυτό το πρίσμα, έχουν θεσμοθετηθεί για παράδειγμα μοντέλα «εδαφικής στόχευσης» μέσω των οποίων οι ΟΤΑ είτε εκπονούν ειδικά προγράμματα δράσης με την ενεργητική συμμετοχή των τοπικών κοινωνικοοικονομικών παραγόντων, είτε συγκροτούν όργανα δικτύωσης για την διευκόλυνση της εφαρμογής των εθνικών στρατηγικών σε τοπικό επίπεδο

ΒΑΣΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ 2

Ο σχεδιασμός των τοπικών υποδειγμάτων ενεργητικής ένταξης εμφανίζει μεγαλύτερες προοπτικές αποτελεσματικότητας όταν δεν αποτελεί αντικείμενο μιας αποσπασματικής προσέγγισης, αλλά εντάσσεται σε ένα ευρύτερο στρατηγικό πλαίσιο της ηγεσίας κάθε ΟΤΑ, που περιλαμβάνει:

- τις αρχές και τους στόχους του υποδείγματος
- τις θεματικές προτεραιότητες
- την τυπολογία των ομάδων στόχου
- τους μηχανισμούς και τα μέσα υλοποίησης (θεματικές παρεμβάσεις)
- τη μεθοδολογία και τα εργαλεία παρακολούθησης των δράσεων
- το πλαίσιο χρηματοδότησης
- τις τεχνικές εξασφάλισης της βιωσιμότητας των παρεμβάσεων
- τη μεθοδολογία και τα εργαλεία εξωτερικής αξιολόγησης των δράσεων.

ΒΑΣΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ 3

Οι παρεμβάσεις με χωρική βάση που αξιοποιούν τη λειτουργία τοπικών Οικοσυστημάτων Κοινωνικής Οικονομίας και Καινοτομίας αποτελούν κύριο εργαλείο αποτελεσματικής εφαρμογής των τοπικών υποδειγμάτων ενεργητικής ένταξης, καθώς εμφανίζουν συγκεκριμένα πλεονεκτήματα:

- είναι περισσότερο άμεσες και ορατές, δημιουργώντας μεγαλύτερη διάθεση συμμετοχής και υποστήριξης στους τοπικούς φορείς και κατοίκους
- αντιμετωπίζουν σύνθετες ανάγκες συγκεκριμένων ομάδων στόχου (π.χ. οικογένειες σε κρίση, άτομα με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, άτομα με αναπηρία, άστεγοι κλπ.)
- εξασφαλίζουν ένα πλαίσιο συντονισμένης επίλυσης διαφορετικών κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων
- εντάσσονται ευκολότερα σε ένα τεχνοκρατικό σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης

ΚΑΙ ΕΝΑ ΜΗΝΥΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ -

Πρόταση για έκδοση Σύστασης του Συμβουλίου στις 13

Ιουνίου 2023

Συνιστάται στα Κράτη Μέλη να ενισχύσουν τον υποστηρικτικό ρόλο που διαδραματίζουν οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας στην προώθηση της κοινωνικής καινοτομίας και των βασικών τομέων της τοπικής ανάπτυξης και απασχόλησης. Για παράδειγμα, αυτό μπορεί να επιτευχθεί με:

α) τη δημιουργία ή την προώθηση κόμβων κοινωνικής καινοτομίας ή συνεργατικών σχηματισμών κοινωνικής και οικολογικής καινοτομίας σχεδιασμένων για την κάλυψη τοπικών αναγκών και τη δοκιμή κοινών λύσεων

β) την συμμετοχή φορέων κοινωνικής οικονομίας στην τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων, μεταξύ άλλων με τη χρήση των διαθέσιμων χρηματοδοτικών μέσων της Ένωσης

γ) την συνεργασία με Εθνικά και Περιφερειακά Κέντρα Ικανοτήτων για την Κοινωνική Καινοτομία με σκοπό τη δημιουργία δικτύων, την ενίσχυση των ικανοτήτων και των συνεργειών, την ανάδειξη της αποτελεσματικότητας και την ανάπτυξη βασικών εργαλείων και μεθόδων για την τόνωση της κοινωνικής καινοτομίας.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ!

Δρ. Γαβριήλ Αμίτσης

Καθηγητής Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλειας - Διευθυντής του
Ερευνητικού Εργαστηρίου Κοινωνικής Διοίκησης του
Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

- e-mail: amitsis@otenet.gr
- website: <https://sarl.uniwa.gr>